

УДК 101.9(477)

<http://doi.org/10.5281/zenodo.1296526>

orcid.org/0000-0002-5368-0674

Вікторія Білецька

БІЛЕЦЬКА Вікторія Вікторівна – аспірантка кафедри філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Сфера наукових інтересів – історія української філософії, соціальна філософія.

ЦІННІСТЬ ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКОЇ СПАДЩИНИ І. МІРЧУКА: АКАДЕМІЧНО- ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У статті проаналізовано цінність історико-філософської спадщини І. Мірчука в контексті академічно-педагогічного напрямку діяльності мислителя. Показано, що ключовим вектором усїєї творчості філософа була турбота за долю України та визволення її зі стану національно-культурного поневолення з одного боку, а з іншого -намагання представити Україну як рівноправну європейську державу. Доведено, що реалізація академічно-педагогічної у поєднанні із організаційно-популяризаторською діяльністю І. Мірчука була одним із провідних аспектів філософських устремлень науковця.

Ключові слова: цінність, значення, історико-філософська спадщина, світогляд, академічно-педагогічна діяльність, академічна установа.

У силу існуючих радянських ідеологем імена багатьох вітчизняних філософів, вчених, громадських діячів тривалий час навмисно замовчувалися або дискредитувалися в Україні. Їх творчість була вилучена із наукового дискурсу і культурного простору, що цілком відповідало тоталітарним принципам управління. Утвердження незалежності та переосмислення історії української духовності уможливили проведення дослідження та аналізу наукової спадщини багатьох наших співвітчизників, які відіграли вагомий роль у становленні та розвитку вітчизняної науки та культури.

Чільне місце серед філософів, здобутки яких на сьогодні потребують ґрунтовного вивчення та осмислення, посідає постать Івана Мірчука. Перші спроби дослідження філософської спадщини мислителя зробили В. Стецюк, Н. Полонська-Василенко, В. Янів, О. Кульчиць-

© В. В. Білецька, 2018

кий, Т. Закидальський, Л. Тарнашинська та інші. Однак дослідження широкого кола джерел свідчить про те, що вітчизняні та діаспорні філософи та історики-філософії ХХ–ХХІ століть більше уваги звертали на аналіз життєвого шляху І. Мірчука, а науково-дослідницька та громадсько-просвітницька діяльність вченого розглядалася ними фрагментарно.

Метою цієї розвідки є висвітлення академічно-педагогічного напрямку діяльності І. Мірчука як ключового у дослідженні значення та цінності філософської спадщини мислителя.

Звертаючись до результатів творчої праці І. Мірчука в межах української культури та духовності, важко визначити, що саме вважати найважливішими здобутками в цій ділянці його спадщини. Адже у кожній справі за яку брався мислитель маємо помітні результати. Візьмемо чи то організацію наукового життя у діаспорі, чи популяризацію української культури у європейському світі, чи створення філософських студій – скрізь його ініціативи завершувалися успіхом. Зрозуміло, що практично кожна справа вимагала титанічних зусиль і наснаги, мужності протистояти обставинам, щоб не зійти із обраного шляху. Однак незважаючи на різноманітність напрямків творчої діяльності І. Мірчука є те, що червоною ниткою проходило крізь кожен зроблений ним справу, а саме турбота за долю свого народу і за визволення України зі стану національно-культурного поневолення. За висловом В. Стецюка він «мав усі можливості жити спокійним і безжурним життям, приймаючи чужу країну за батьківщину, як це звичайно буває в еміграційному житті, але не вгнута, стійка та самовіддана любов до всього, що рідне, палала у душі проф. Мірчука, наче смолоскип і просвічували йому шлях до рідної мети» [5, с. 262].

Беручи до уваги велику кількість завдань, що ставив перед собою мислитель і які були успішно виконані, доцільно значення його творчої спадщини узагальнено розглядати за двома напрямками діяльності: академічно-педагогічною та науково-теоретичною.

У даній розвідці мова йтиме про академічно-педагогічний напрямок діяльності І. Мірчука, оскільки він займав чи не найбільше часу і творчої наснаги мислителя. Про те, наскільки І. Мірчук прагнув сприяти розвитку української культури та науки у діаспорі свідчить його участь у роботі численних академічних установ. Зокрема, він очолював кафедру естетики Української Студії Пластичного Мистецтва (з 1923 р.), був членом Українського Історико-Філологічного Товариства у Празі (з 1923 р.), Товариства імені Канта у Берліні (з 1928 р.), очолював Український Науковий Інститут у Берліні (з 1930 р.), був дійсним членом Української Вільної Академії Наук, Церковно-Археографічної

комісії при візитатурі Української Католицької Церкви (з 1946 р.), Наукового Товариства імені Шевченка у Львові (з 1938 р.), а після його відновлення в еміграції став директором його Історико-Філософської Секції. З неукраїнських установ І. Мірчук брав участь в роботі Східно-європейського інституту, був членом-кореспондентом Баварської Академії Наук тощо. Беручи активну участь у житті вищезазначених установ мислитель продемонстрував професіоналізм, невтомне бажання працювати задля блага українського народу та заслужив повагу серед однодумців, професури та представників влади.

Про авторитет мислителя, яким він користувався серед європейських інтелектуальних кіл, говорять два красномовні факти. Перший із них пов'язаний із участю І. Мірчука у Другому Конгресі Польських Філософів (1927 р.), на якому мислитель мав виступати із доповіддю про слов'янську філософію під назвою «Основи слов'янської філософії», однак йому вдалося настільки вразити польських колег, що він зміг не лише замінити тему доповіді на «Основи української філософії», але й виголосити її не німецькою, а українською мовою. В. Стецюк зауважив, що це був чи не єдиний приклад в історії повоєнної Польщі, коли на польському науковому конгресі говорив український вчений українською мовою [5, с. 260]. Другим фактом, що засвідчує авторитет і значення вченого серед науковців світового рівня, стало обрання його у 1949 році членом Баварської Академії Наук, де він був першим іноземцем, що отримав цю почесну посаду.

Постійна участь фактично в усіх академічних ініціативах надала І. Мірчуку неоціненний досвід організації наукового життя в діаспорі та керівництва науково-освітніми установами. Співпраця з найкращими світочами української науки, що також перебували в еміграції, спочатку у Відні, а потім у Празі сформували чітку позицію мислителя щодо необхідності здійснення самостійної роботи у цьому напрямку. Про результати академічної діяльності І. Мірчука свідчить його обрання на посаду директора Українського Наукового Інституту у Берліні. Упродовж першого періоду діяльності інституту (1926–1931 рр.) І. Мірчука було обрано його дійсним членом (всього дійсних членів було чотири – І. Мірчук, Д. Дорошенко, В. Липинський, В. Залозецький). Філософ очолив кафедру релігійних та філософських течій і в межах цієї посади організував проведення наукових досліджень за даним фахом, результати яких друкувалися в інститутських наукових періодичних виданнях: «Mitteilungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes in Berlin» («Вісті Українського Наукового Інституту в Берліні», якого вийшло два випуски у 1927 та 1928 рр.) «Abhandlungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes in Berlin» («Записки Українського науко-

вого інституту в Берліні», якого вийшло три томи у 1927, 1929 та 1931 рр.). Паралельно з науково-дослідною працею він читав курси лекцій та проводив семінарські заняття для українських студентів, які навчалися у вищих навчальних закладах Берліна, а також виступав з лекціями на загальноукраїнські теми німецькою та українською мовами в аудиторіях Берлінського університету та перед представниками німецької громадськості.

За даними матеріалів Берлінської державної бібліотеки Пруської культурної спадщини, що перекладені та опубліковані Д. Бурімом, протягом 1928 календарного року І. Мірчук виступив із трьома доповідями німецькою мовою: «Г.С. Сковорода, український філософ XVIII століття», «Релігійні течії в Україні на рубежі XVI століття» та «Толстой і Сковорода два національні типи». На початку літнього семестру цього ж року філософ прочитав ще три доповіді: «Лесевич – провісник позитивізму в Росії та Україні», «Філософські основи поезії Лесі Українки», «Месіанство у слов'ян» [1, с. 165–166]. У звіті про діяльність Українського Наукового Інституту в Берліні у літньому семестрі 1930 року та зимовому семестрі 1930–1931 років зазначалося, що за період із початку травня 1930 року до середини лютого 1931 року І. Мірчуком було прочитано дві доповіді німецькою мовою: «Світогляд Лесі Українки», «Метафізика та релігія в духовному житті слов'ян» та одна доповідь українською мовою: «VII Міжнародний конгрес філософів в Оксфорді». Також протягом звітнього періоду І. Мірчук читав систематичні курси та семінарські заняття на тему «Філософія слов'ян» [1, с. 170–172].

З 1941 року вченого було обрано директором Наукового Інституту в Берліні, який він очолював до 1945 року. В історії цієї освітньої установи це був другий період її діяльності. Мету інституту, що за словами самого І. Мірчука полягала у «поширенні автентичних відомостей про Україну серед німецького наукового світу, перенесенні здобутків німецької та європейської науки та культури на український ґрунт і опіці над нашим студентством, що закінчує свої студії в німецьких високих школах», [3, с. 87] він зміг реалізувати повною мірою. Також завдяки своїй творчій активності мислитель привертав увагу німецьких вчених і політичних діячів до проблем східноєвропейського простору, чимало з яких невдовзі стали прихильниками і подвижниками української справи.

Проте, найяскравіше значення І. Мірчука у контексті вітчизняної філософської думки проявляється на прикладі його праці в Українському Вільному Університеті. Роль мислителя в історії цієї освітньої установи важко переоцінити. За висловом В. Стецюка «печать духа

мислителя лежить саме на житті УВУ» [5, с. 261]. Свою діяльність у цій установі І. Мірчук розпочав як викладач, поступово зайнявши посаду декана філософічного факультету (1945–1947 роки), проректора (1948–1950; 1955–1958 роки) та ректора (1947–1948; 1950–1955 роки). На важливу роль УВУ в історії українського народу та культури вказував мислитель у своєму «Вступному слові» до «Наукового збірника УВУ», зауважуючи, що «Український Вільний Університет – це неповторне явище, це великий здобуток нашої нації. Маленький вогник, засвічений фанатиками української науки, групи вчених і журналістів у Відні, не згасає й сьогодні» [2, с. 17]

У 30-ті роки політична ситуація для університету була вкрай несприятливою, оскільки чеський уряд зменшив фінансову допомогу університету, дещо обмеживши і права політичної еміграції. А в 1944 році, коли радянські війська зайняли Прагу, університет взагалі було закрито. Після завершення війни перед еміграцією постало завдання відродити діяльність УВУ в Європі. Першим, хто взявся за цю нелегку справу був І. Мірчук, який завдяки невтомній праці і до того ж маючи підтримку з боку впливових у повоєнній Німеччині осіб, таких як, президент міністрів Баварії д-р Егард і апостольський візитатор українців-католиків у Західній Європі І. Бучко, зумів відновити основи УВУ на баварському ґрунті. Місцем діяльності відновленого університету став Мюнхен. Правовий та філософічний факультети УВУ, навчання на яких завершувалися видачею магістерських дипломів, докторатами та габілітаціями, стали у Європі осередком розвитку права, політології, геополітичних та економічних наук, історії, українознавства, філософії, історії української культури – тих наук, які здебільшого у збільшовиченій Україні подавалися фальшиво та підганялися під певні ідеологічні схеми [6, с. 63]. Дуже влучно охарактеризував значення І. Мірчука в історії УВУ В. Стецюк у своєму слові-спомині. Він зауважив, що «його ім'я та заслуги для УВУ будуть вписані золотими буквами в скарбницю української вільної культури й науки на чужині. УВУ мав і матиме у своєму складі і в проводі чимало визначних і заслужених для нашої науки особистостей, але такого відданого опікуна і водночас такого впливового репрезентанта, яким був І. Мірчук, ледве чи колись ще матиме. І не лише тому, що на еміграції, із самозрозумілих причин, не існує будь-яке заступництво великих керівників, але зокрема тому, що таких сильних характерів і так жертвенно відданих нашій національній справі одиниць, якою був проф. І. Мірчук, наша спільнота на чужині має дуже мало» [5, с. 261–262]. Однак лише відновленням діяльності УВУ І. Мірчук не обмежився. Завдяки зусиллям вченого з 1950 року університет дістав офіційне визнання Баварського

уряду, а це означало також визнання наукових ступенів та дипломів УВУ.

На окрему увагу заслуговує науково-організаційна робота І. Мірчука щодо навчання української молоді в університетах Баварії. Саме завдяки вченому молоді люди з радянськими атестатами мали змогу здобувати освіту на теренах Німеччини.

Активну академічно-організаційну роботу І. Мірчук поєднував із потужною педагогічною діяльністю. Під керівництвом вченого габілітувалися такі молоді вчені, як Д. Чижевський (праця «Гегель та французька революція», 1929 р.), Д. Бучинський («Фільософічна думка Т. Шевченка», 1948 р.), Ю. Колтун («Володимир Соловйов помостом між Сходом та Заходом», 1950 р.), А. Кратовхіль («П'ять років сов'єтизації чехословацького високого шкільництва у 1948 – 1953 рр.», 1954 р.), Ю. Бойко-Блохин («Творчість Тараса Шевченка на тлі західно-європейської літератури», 1955 р.), Б. Курилас («Акт з'єднання Архієпископа Мелетія Смотрицького в історичному та психологічному висвітленні», 1955 р.), Е. Смалько («Психологічні аспекти філософічного думання», 1955 р.), П. Савчук («І. Франко, його життя і поетична творчість», 1957 р.), О. Воропай («Звичаї нашого народу», 1961 р.), Ч. Соболевський («Філософія виховання в американській культурі», 1962 р.).

У рамках академічно-педагогічного напрямку діяльності І. Мірчука, слід розкрити значення мислителя і як пропагандиста та популяризатора не лише української культури та української історії, а й українознавства загалом. Цей аспект спадщини вченого найкраще розкривається на фоні його праці в українських наукових установах, мова про які йшла вище. Завдання поширення знань про Україну серед якомога більшої кількості держав стало лейтмотивом усього життя мислителя. І. Мірчук прагнув вивести українську науку та культуру зі, здавалося б, безнадійного стану провінціалізму, спричиненого довголітнім пануванням радянської влади. Дуже влучно охарактеризувала І. Мірчука у цьому контексті Н. Полонська-Василенко, зауважуючи, що «увесь час він (І. Мірчук) був амбасадором української культури серед неукраїнського суспільства [...] Професор І. Мірчук був добрий промовець, а головне – він мав свій, властивий йому, чар. Чар української культури. До цієї ролі-амбасадора української культури пасували праці проф. Мірчука, присвячені українській культурі, які вийшли німецькою та англійською мовами. В значній мірі завдяки йому чужинецький світ в його найширших колах звик бачити в ньому амбасадора України, який вимагав для української культури місце в ряді вищих культур Європи, серед культур всього світу» [4, с. 255]. І. Мірчук послідовно доводив,

що протягом історії української держави прослідковувалася її ясна західна орієнтація. Попри своє геополітичне положення Україна ніколи не втрачала органічного зв'язку з культурними центрами Заходу, переносячи їхні ідеї на Схід. Отже, Україна була країною, яка уможливила зв'язок між культурами, будучи свідомою своєї приналежності до західного культурного світу та зберігаючи при цьому власну ідентичність.

У рамках популяризації та поширення відомостей і знань про Україну, її культуру, звичаї, традиції, фольклор, духовні особливості та специфіку світовідчуття українського народу, І. Мірчук провів титанічну роботу над підготовкою загальної енциклопедії про Україну в форматі підручника під назвою «Handbuch der Ukraine». Ця праця вийшла накладом Українського Інституту в Берліні 1941 року при співпраці з найвидатнішими українськими вченими, що на той час перебували в Німеччині. У Центральному Державному архіві вищих органів влади та управління ф.4158 («Український науковий інститут в Берліні»), оп.1, спр.9 були знайдені статті з німецьких газет, що містили схвальні відгуки німецьких мислителів та публіцистів про видану енциклопедію [7].

На особливу увагу в цьому контексті заслуговує також праця «Ukraine and its people» [8], яка вийшла за редакцією І. Мірчука у 1949 році. Вона була написана англійською мовою і за форматом стала також енциклопедією українознавства, над якою працювали відомі фахівці української діаспори – З. Кузеля, Я. Рудницький, В. Кубійович, Р. Димінський, М. Антонович та інші. Прикметно зауважити, що хоча ця праця викликала жваве зацікавлення серед інтелектуалів Західної Європи, які посилалися на неї у своїх дослідженнях, оскільки іншої книги для всебічного ознайомлення зарубіжного світу з надбаннями українства на то й час не було взагалі, українські кола, зокрема політичні, спочатку не виявили до неї належної уваги [2, с. 17].

Підсумовуючи значення І. Мірчука в межах академічно-педагогічного напрямку його діяльності варто зазначити, що саме він вимагав чи не найбільше часу та творчих сил філософа. Найбільш активно цей вектор діяльності мислителя був представлений у останній, мюнхенський період його життя. Саме тоді він реалізовував велику кількість проектів по відновленню діяльності УВУ та визнання його Баварським урядом.

Таким чином, проаналізувавши цінність історико-філософської спадщини І. Мірчука для вітчизняної філософської думки в контексті академічно-педагогічного напрямку діяльності мислителя, можемо зробити наступні **висновки**.

По-перше, спрямовуючим началом усієї діяльності мислителя була турбота за долю України та визволення її зі стану національно-культурного поневолення з одного боку, а з іншого намагання представити Україну як рівноправну європейську державу. До того ж І. Мірчук по праву вважається «амбасадором української культури», оскільки вимагав для культури українського народу чільного місця в ряді культур Європи та всього світу.

По-друге, академічно-педагогічний напрямок діяльності мислителя був доволі трудомістким і вимагав багато часу та уваги, що позначилося на видавничій діяльності вченого, адже не всі наукові шукання І. Мірчука знайшли своє втілення у друкованому форматі. Мислитель ще на початку своєї творчої праці брав участь у практично усіх академічних ініціативах, отримавши досвід організації наукового життя в діаспорі і до кінця життя сприяв українським молодим вченим, що також перебували в еміграції у їх науковій праці. Про результати академічної діяльності свідчить обрання І. Мірчука на посаду директора Українського Наукового Інституту у Берліні, декана філософічного факультету, проректора та ректора УВУ. Значення організаційно-академічної діяльності мислителя у житті цих освітніх установ важко переоцінити.

Література

1. *Бурім Д.* Перший період діяльності Українського наукового інституту в Берліні (1926–1931) (за матеріалами Берлінської державної бібліотеки Пруської культурної спадщини) / Д.Бурім // Пам'ятки. – 2011. – Т.12. – С. 157–172.
2. Збірник на пошану Івана Мірчука (1891–1961) : науковий зб. Т. 8 / за ред. О. Кульчицького. – Мюнхен ; Нью-Йорк ; Париж : Український Вільний Університет, 1974. – 311 с.
3. *Мірчук І.* Український науковий інститут у Берліні / І. Мірчук // Сьогодні і минуле : вісник українознавства. / гол. ред. З. Кузеля. – Мюнхен ; Нью Йорк : Заграда, 1949. – 150 с. – (Рік 3-й. Нова серія).
4. *Полонська-Василенко Н.* Слово над могилою ректора УВУ професора д-ра Івана Мірчука (4 травня 1961 року) / Н. Полонська-Василенко // Збірник на пошану Івана Мірчука (1891–1961) : науковий зб. Т. 8 / за ред. О. Кульчицького. – Мюнхен ; Нью-Йорк ; Париж : Український Вільний Університет, 1974. – С. 253–255.
5. *Стецюк В.* Професор д-р І. Мірчук / В.Стецюк // Збірник на пошану Івана Мірчука (1891–1961) : науковий зб. Т. 8 / за ред. О. Кульчицького. – Мюнхен ; Нью-Йорк ; Париж : Український Вільний Університет, 1974. – С. 255–262.
6. *Тарнашинська Л.* Місія посередництва (з нагоди 85-річчя Українського вільного університету) / Л. Тарнашинська // Слово і час. – 2006. – №12. – С. 62–66.

7. Центральний державний архів вищих органів влади та управління, м. Київ. Ф.4158 Український науковий інститут в Берліні (УНІ), м. Берлін (Німеччина). 1936–1944 рр. Спр.9. 472 арк.

8. *Mirchuk I. Ukraine and its people* / I Mirchuk. – Munich : Ukrainian Free University Press, 1949. – 280 p.

1. Burim D. Pershij period diyal'nosti Ukraïns'kogo naukovogo institutu v Berlîni (1926–1931) (za materialami Berlîns'koï derzhavnoï biblioteki Prus'koï kul'turnoï spadshhini) / D.Burim // Pam'yatki. – 2011. – T.12. – S. 157–172.

2. Zbirnik na poshanu Ivana Mirchuka (1891–1961) : naukovij zb. T. 8 / za red. O. Kul'chits'kogo. – Myunkhen ; N'yu-Jork ; Parizh : Ukraïns'kij Vil'nij Universitet, 1974. – 311 s.

3. Mirchuk I. Ukraïns'kij naukovij institut u Berlîni / I. Mirchuk // S'ogochasne i minule : visnik ukraïnoznavstva. / gol. red. Z. Kuzelya. – Myunkhen ; N'yu Jork : Zagrava, 1949. – 150 s. – (Rik 3-j. Nova seriya).

4. Polons'ka-Vasilenko N. Slovo nad mogiloyu rektora UVU profesora d-ra Ivana Mirchuka (4 travnya 1961 roku) / N. Polons'ka-Vasilenko // Zbirnik na poshanu Ivana Mirchuka (1891–1961) : naukovij zb. T. 8 / za red. O. Kul'chits'kogo. – Myunkhen ; N'yu-Jork ; Parizh : Ukraïns'kij Vil'nij Universitet, 1974. – S. 253–255.

5. Stetsyuk V. Profesor d-r I. Mirchuk / V.Stetsyuk // Zbirnik na poshanu Ivana Mirchuka (1891–1961) : naukovij zb. T. 8 / za red. O. Kul'chits'kogo. – Myunkhen ; N'yu-Jork ; Parizh : Ukraïns'kij Vil'nij Universitet, 1974. – S. 255–262.

6. Tarnashins'ka L. Misiya poserednitstva (z nagodi 85-richehya Ukraïns'kogo vil'nogo universitetu) / L. Tarnashins'ka // Slovo i chas. – 2006. – №12. – S. 62–66.

7. TSentral'nij derzhavnij arkhiv vishhikh organiv vladi ta upravlinnya, m. Kiïv. F.4158 Ukraïns'kij naukovij institut v Berlîni (UNI), m. Berlin (Nimechchina). 1936–1944 rr. Спр.9. 472 арк.

8. *Mirchuk I. Ukraine and its people* / I Mirchuk. – Munich : Ukrainian Free University Press, 1949. – 280 p.

Biletska V.V.

THE VALUE OF HISTORICAL AND PHILOSOPHICAL HERITAGE OF I. MIRCHUK: ACADEMIC PEDAGOGICAL ASPECT

The article analyzes the value of the historical and philosophical heritage of I.Mirchuk for the native philosophical thought in the context of the academic and pedagogical direction of the thinker's activity. The author has shown that the key vector of the entire work of the philosopher was to care for the fate of Ukraine and to liberate it from the state of national-cultural enslavement on the one hand, and on the other hand to represent Ukraine as an equal European state. The paper proves that the realization of academic and pedagogical in conjunction with organizational-semi-latitudinal activity of I.Mirchuk was one of the leading aspects of the scholar's philosophical aspirations, since it occupied a significant amount of time and creative inspiration of the philosopher.

The article gives a list of scientific institutions, in which I.Mirchuk worked for a long time, as well as the positions he occupied. It has been determined that constant participation in virtually all academic initiatives gave the thinker an invaluable experience in organizing scientific life in the diaspora and leadership of scientific and educational institutions. The significance of I.Mirchuk for the activities of the Ukrainian Scientific Institute in Berlin and the Ukrainian Free University has been revealed, and it was established that the philosopher combined an active academic and organizational work with a powerful pedagogical activity. Under the supervision of the scientist, such young scholars as D. Chyzhevsky, D. Buchinsky, Y. Koltun, A.Krotovil, Y. Boiko-Blokhin, B.Kurilas, E.Smalko, P.Savchuk, O.Voropay and Ch.Sobolevsky were habilitated.

Within the framework of the academic and pedagogical direction of I.Mirchuk's activity, the meaning of the thinker and as a propagandist and popularizer of not only Ukrainian culture and Ukrainian history, but also of Ukrainian studies as a whole has been revealed. According to the thinker, it was determined that Ukraine was a country that enabled communication between cultures, conscious of its belonging to the Western cultural world and while maintaining its own identity.

Надійшла до редакції 17.03.2018 р.